

48101909 : สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์

คำสำคัญ : ภาพนาฏดุริยางคศิลป์/งานพุทธศิลป์ในประเทศไทย

วิชาชุดา วิชาที่ดัย : การวิเคราะห์ภาพนาฏดุริยางคศิลป์ในงานพุทธศิลป์ในประเทศไทย.

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ศ.ดร.ม.ร.ว. สุริยวุฒิ สุขสวัสดิ์ และ อาจารย์สถาพร สนทอง.
๓๐๕ หน้า.

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ภาพนาฏดุริยางคศิลป์ในงานพุทธศิลป์ในประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ภาพนาฏดุริยางคศิลป์ในงานพุทธศิลป์ในประเทศไทย ศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์ของรูปแบบและคติกับประเทศต่างๆ ศึกษาลักษณะเฉพาะของรูปแบบและคติความหมาย การศึกษาสำรวจได้ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลทางเอกสาร เก็บข้อมูลภาคสนามบันทึกภาพถ่ายโบราณสถานและโบราณวัตถุ ในรูปของส่วนประกอบสถาปัตยกรรม ประติมากรรม และจิตรกรรม นำข้อมูลภาพนาฏดุริยางคศิลป์ในงานพุทธศิลป์ในประเทศไทยทั้งพุทธศาสนานิกายเถรวาทและนิกายมหายานมาศึกษาวิเคราะห์ อภิปรายผลการวิจัย เปรียบเทียบกับศิลปะอื่นๆ

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าภาพนาฏดุริยางคศิลป์ในพุทธศิลป์ในประเทศไทย มีหน้าที่เป็นพุทธบูชาเพื่อน้อมระลึกถึงพุทธคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า งานประติมากรรมใช้เป็นสิ่งเคารพบูชาประกอบพิธีกรรมและเป็นมงคลวัตถุ และใช้เป็นพุทธบูชาเพื่อประดับอาคารเพื่อการเผยแผ่พุทธศาสนา ใช้เป็นเครื่องหมายบอกเขตพุทธาวาสและใช้เป็นภาพลวดลายตกแต่งสิ่งของเครื่องใช้

รูปแบบมีประเภทมีเรื่องราวและไม่มีเรื่องราว ประเภทมีเรื่องราวคือพุทธประวัติ เทพและเทพีในพุทธศาสนา ชาคค และสัตว์ เรื่องพุทธประวัติมีตั้งแต่ตอนประสูติจนถึงเสด็จปรินิพพาน เทพและเทพีได้แก่พระวัชรสัตว์ พระโพธิสัตว์ไตรโลกวิชัย พระโพธิสัตว์วัชรปานิ พระเหวัชะ นางโยคินีนหรือนางชากินีน นางอัปสร เทวดา ส่วนชาคคที่เป็นเรื่องทศชาติ ได้แก่ มหาชนกชาคค ภูริทัตชาคค นารทชาคค วิพูรชาคค และเวสสันดรชาคค ชาคคอื่นคือสุธนชาคค จันคาคชาคค คันทกุมารชาคค ส่วนประเภทไม่มีเรื่องราวใช้ประดับอาคารและเครื่องใช้ต่างๆ

ในด้านความสัมพันธ์ทางรูปแบบและคติกับศิลปะอื่น พบว่ามีความสัมพันธ์กับอินเดียมากที่สุด นอกจากนี้ยังมีความสัมพันธ์กับศิลปะพม่า ศิลปะอินโดนีเซีย ศิลปะเขมร ทั้งภาพพุทธประวัติ เทพและเทพี ชาคค และแม้ว่าในทางพุทธศาสนาเถรวาทปรากฏความคิดเรื่องศีล โดยเฉพาะศีลข้อที่เจ็ดในอุโบสถศีลที่ให้นุคคคเว้นจากการละเล่นและชมนานาฏศิลป์และดนตรี ในทางศิลปะพบว่าในภาพพุทธประวัติ นาฏดุริยางคศิลป์ เป็นตัวแทนของกิเลสตัณหา ในพุทธศาสนามหายานทำร้ายร้ายต่างๆ เป็นตัวแทนของการเอาชนะอวิชชา และยังปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมทางพุทธศาสนาแบบตันตระ

ภาควิชาโบราณคดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2552

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. .... 2. ....

48101909 : MAJOR : HISTORICAL ARCHAEOLOGY

KEY WORD : DRAMATIC AND MUSICAL SCENES/BUDDHIST ARTS/THAILAND

VIJJUTA VUDHADITYA : ANALYSIS OF DRAMATIC AND MUSICAL SCENES IN
BUDDHIST ARTS IN THAILAND. THESIS ADVISORS : PROF.M.R.SURIYAVUDHI SUKHASVASTI,
Ph.D, AND MRS. STAPORN SONTHONG.. 305 pp.

The dissertation's objectives are to study and analyzing scenes of dance and music as appearing in Buddhist arts in Thailand, to comparatively study the relations between forms and beliefs found in several countries, and to study the characteristic of the forms and the meanings.

The studies were conducted by gathering information from documents related and archeological sites and objects as parts of architectures, sculptures, and paintings. The data available in Buddhist arts of Theravada, Mahayana were included in this analytic study with references to other kinds of art. The studies have found that the dance and music scenes are homage to the Lord Buddha, the sculptures are respectable and are used in ceremonies as auspicious objects. These art objects are utilized in building ornamentation as to spread and introduce Buddhism, as well as to depict the monastic areas and to decorate daily used objects.

Buddhist contents that these Buddhist arts are based on are from the Lord Buddha's story of life, stories of the Buddhist divine beings, *Jatakas*, and animals. The Lord Buddha's story of life is from his birth to his nirvana. The Buddhist divine beings are *Vajrasatva*, *Trailokyavijaybodhisatva*, *Vajrapanibodhisatva*, *Hevajra*, *Yogini* or *Dakini*, *Apsara* and *Devata*. *Jatakas* are normally from the *Dasajatiyata* i.e. *Mahajanakajataka*, *Bhuridattajataka*, *Naradajataka*, *Vidurajataka*, and *Vessantarajataka*, the *Jatakas* from non-*dasajatiyata* are *Sudhanajataka*, *Candagadhajataka*, *Gandhakumarajataka*. Those of the non-content were normally found to have only decorative function of both buildings and objects. The Buddhist arts strongly have relation in the art form with India, in addition, the relation is found to have with Burmese Art, Indonesian Art, Khmer Art in all the contents mentioned.

Although in the idea of *Silas*, Theravada Buddhist precepts, there is an idea, appearing as the seventh precept, to refrain from dancing, singing, music, going to shows, in the Buddha's story of life music and dance is represented *Kilesa* and *Tanha*, defilement and craving. In Mahayana Buddhism dancing postures of the angels are represented the defeat of *Avijja*, ignorance, and are found in ceremony practiced by Tantric Buddhism.

Department of Archaeology Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2010
Student's signature .....
Thesis Advisors' signature 1 ..... 2 .....